

Correctievoorschrift HAVO

2019

tijdvak 1
woensdag 8 mei
07.30 - 11.00 uur

Nederlands

Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten in het bijgeleverde programma Wolf.
Zend de gegevens uiterlijk dinsdag 28 mei 2019 elektronisch naar het ETE.

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Een beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 30, 31 en 32 van het Landsbesluit eindexamens vwo-havo-vsbo d.d. 23-06-2008, PB 2008 no 54.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van bovenvermelde artikelen van het Landsbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;

- 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd worden, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan een antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar een keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dit examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij dient de fout of onvolkomenheid wel mede te delen aan het ETE. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen door het ETE rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer. Dit cijfer kan afgelezen worden uit omzettingstabellen die beschikbaar worden gesteld na bepaling van de definitieve cesuur door het ETE.

3 Vakspecifieke regels

Voor het vak Nederlands HAVO zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1 Teksten met vragen

- 1.1 Bij de beoordeling van antwoorden op open vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.
- 1.2 Bij enkele open vragen wordt aangegeven dat de kandidaat zich aan een bepaalde antwoordlengte moet houden. Indien de kandidaat bij een dergelijke vraag een antwoord geeft dat inhoudelijk volledig goed is en dat strikt, dus zonder enige overschrijding, binnen de gegeven antwoordlengte valt, *kan* daarvoor een extra deelscore van 1 scorepunt toegekend worden. Dit wordt in het beoordelingsmodel aangegeven.

2 Samenvatting

- 2.1 De beoordeling van de samenvatting geschiedt aan de hand van een overzicht van de in de opdracht gevraagde informatie-elementen.
- 2.2 Bij het toekennen van het aantal scorepunten aan de informatie-elementen dient gelet te worden op de inhoud, samenhang en formulering:
 - Inhoud: de informatie-elementen dienen inhoudelijk correct te worden weergegeven.
 - Samenhang: indien de kandidaat een aantoonbaar onjuist verband legt tussen twee informatie-elementen, dienen aan één van beide, afhankelijk van de gemaakte fout, geen punten te worden toegekend.
 - Formulering: de weergave van de informatie-elementen moet begrijpelijk zijn voor een lezer die de uitgangstekst niet kent.
- 2.3 Voor spelfouten worden geen punten afgetrokken. Hetzelfde geldt voor idiomatische en grammaticale oneffenheden, tenzij een inhoudselement er minder juist, minder volledig of zelfs fout door wordt.
- 2.4 Het is de kandidaat toegestaan het genoemde maximumaantal woorden in de samenvattingsopgave met 10% van het aantal toegestane woorden te overschrijden. Indien door de kandidaat het aantal toegestane woorden met meer dan 10% wordt overschreden, worden voor de grotere overschrijding per vijf woorden 2 scorepunten afgetrokken. Zie verder het beoordelingsmodel.

Voor dit centraal schriftelijk examen Nederlands HAVO eerste tijdvak 2019 kunnen maximaal 52 scorepunten worden behaald. Het examen bestaat uit een tekst met 17 vragen en een tekst met een samenvattingsopdracht.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Alle open vragen moeten in het Nederlands beantwoord zijn.

De antwoorden op de open vragen dienen uiteraard beoordeeld te worden op basis van hetgeen in Algemene regels 2.3.3 vermeld wordt.

Tekst 1 Een robot als maatje, ach, waarom eigenlijk niet?

1 B

2 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord:

- de wenselijkheid van robots / robots wel of niet 1
- in de zorg 1

NB: Alleen de eerste 10 woorden beoordelen.

Inhoudelijk juist en volledig antwoord, in de juiste vorm: 2p

Indien als zin genoteerd: maximaal 1p

Moeten robots in de zorg ingezet worden? = 1p (inhoud goed, maar als zin)

Robots in de zorg / zorgrobots = 1p (onvolledig antwoord)

Men weet niet of robots gebruikt moeten worden. = 0p (mist inhoudselement en is als zin genoteerd)

3 C

4 maximumscore 3

Voorbeelden van juiste antwoorden, twee van de volgende voor elk 1 punt:

- Mensen zien gemakkelijk menselijke eigenschappen in dingen/dieren. / Mensen denken antropomorfisch.
- Mensen reageren beter/persoonlijker op een robot dan op (een bewegend figuurtje/tekstje op) een scherm.*
- Mensen reageren (vaak) persoonlijker/makkelijker/beter op robots dan op de gemiddelde mens / dan op mensen.*

**NB: Indien hier het tweede deel van de vergelijking ontbreekt. = 0p*

Er zijn bij een robot geen sociale gevolgen voor wat je zegt of doet. = 0p

Voor voorbeelden geen punten toekennen.

- Inhoudelijk volledig juist antwoord, niet langer dan 30 woorden 1

5 maximumscore 4

- zin 1: verschijnsel 1
- zin 2: oorzaak 1
- zin 3: gevolg 1
- zin 4: gevolg 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord:

- (Door robot Zora) gaan de ouderen lachen/dansen/praten / op elkaar reageren. / ... krijgen de bewoners contact met elkaar. 1
 - (dus) de aanwezigheid van Zora heeft wel sociale gevolgen. 1
- NB: Bij het tweede bolletje geen punt toekennen voor voorbeelden.*
- Inhoudelijk volledig juist antwoord, niet langer dan 20 woorden 1

7 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord:

voordelen van (het gebruik van) robots in de zorg

NB: Alleen de eerste 10 woorden beoordelen.

Indien alleen genoteerd: voordelen = 0p

Indien genoteerd: voordelen van robots, zonder het aspect 'zorg', mag daarvoor alleen een punt toegekend worden als bij vraag 2 reeds goed is geantwoord dat het om robots in de zorg gaat.

Indien als zin geformuleerd: 0p

8 B

9 B

10 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord:

naar de personen die de zorgrobot inzetten / naar zorgverleners / zorginstelling

NB: naar mensen die een zorgrobot hebben = 0p

11 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord:

- robots nuttig/zinnig/handig kunnen zijn, 1
 - een apparaat menselijk contact niet kan vervangen. / mensen andere mensen nodig hebben voor (echt) contact. / een robot surrogaatcontact is. 1
- ... we niet moeten doen alsof een robot méér is dan een machine. = 0p*

Alleen de eerste 15 woorden beoordelen. Volgorde van notering van de twee antwoorddelen maakt niet uit.

12 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord:

- ... omgang met anderen. / ... te reageren op anderen. 1
- ... verantwoordelijk gedrag (te tonen). 1

Alleen de eerste 15 woorden beoordelen.

13 maximumscore 4

persoon en alinea(s)	argumenteert op basis van ...
Tinie Kardol in alinea 2	6
Vanessa Evers in alinea 7	5
Rinie van Est in alinea 13	3
Jan Drost in alinea 15	3
Jan Drost in alinea 16	4
Johan Hoorn in alinea 19 en 20	4

<i>Indien 6 nummers juist</i>	4
<i>Indien 5 juist</i>	3
<i>Indien 4 of 3 juist</i>	2
<i>Indien 2 of 1 juist</i>	1

14 D

15 B

16 D

17 B

Tekst 2 Het slagveld der liefde

18 maximum score 22

In een goede samenvatting (190 woorden) moeten de volgende informatie-elementen opgenomen zijn. Verdeling van de deelscorepunten over de verschillende elementen is hierbij aangegeven. Het onderstaande is een voorbeelduitwerking (complete voorbeeldsamenvatting op pagina 9).

Uitwerkingen in andere bewoordingen met gelijke strekking zijn uiteraard ook mogelijk.

Probleem**(max 1p)**

- Het valt niet mee een geschikte – nieuwe – levenspartner te vinden (als je boven de 30 bent). / Het vinden van een (nieuwe) liefde is nogal een onderneming (als je al lang alleen bent / als je alleen komt te staan). 1

Verklaringen**(max 3p)**

- Dit komt doordat/omdat / Verklaring hiervoor is dat je in het dagelijks leven maar een handvol kandidaten tegenkomt, 1
- in de loop der jaren veel dingen zijn 'vastgeroest' in je leven, 1
- en je allerlei eisen hebt. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Oplossing

(max 2p)

- Verbindend element (signaalwoord o.i.d.) / (Maar) nu / (Maar) inmiddels 1
- kun je gelukkig online daten. / kijkt niemand er meer raar van op als je je partner online hebt gevonden. / Online daten is een laagdrempelige, snelle en – relatief – veilige, nieuwe manier om een date te vinden. 1

Verschillen

(max 3p)

- Met datingapps/Tinder is het vinden van een partner veel makkelijker/snelser geworden. / Door het gebruik van smartphones zijn er meer mogelijkheden. (NB: datingapps *hoeven niet specifiek genoemd te zijn, mits dit element al goed blijkt uit de context, met name bij het tweede bolletje onder **Oplossing.***) 1
- Je gebruikt (online scannend) wel andere criteria (dan wanneer je uitgaat / dan wanneer je iemand in het echt ziet) 1
- en de contacten zijn vaak wel oppervlakkiger en vluchtiger. 1

Adviezen van experts

(max 6p)

- De beste aanpak (voor het nieuwe daten) is, volgens experts, 1
- een meersporenbeleid / op meerdere datingsites actief zijn, 1
- of (juist) een gespecialiseerde datingservice gebruiken, / een selectief datingbureau inschakelen, 1
- het (in het begin) rustig aan doen, / niet meteen verliefd worden, 1
- en/ook af en toe een datingpauze nemen (als je voor de zoveelste keer bent afgewezen). 1
- Signaalwoord(en) van opsomming gebruikt 1

Risico

(max 5p)

- Experts waarschuwen wel voor datingfraude/liefdesoplichting. 1
- De oplichters doen zich anders voor dan ze zijn (*of andere uitleg, mits duidelijk is dat het over de oplichter gaat*) 1
- en proberen hun online slachtoffer/date geld afhandig te maken. 1
- Dat ze op deze manier gebruikt zijn, / Dat hun (ge)liefde niet bestaat, 1
- is voor veel slachtoffers een traumatische ervaring. 1

Conclusie

(max 2p)

- (Maar) we willen niet weten dat de liefde geen makkie is. / (Maar) we blijven proberen de liefde te vinden, op welke manier dan ook. 1
- Dus trekken we elke keer weer vol goede moed ten strijde op het slagveld der liefde. / We blijven proberen de liefde te vinden, op welke manier dan ook. 1

Regeling met betrekking tot woordgrensoverschrijding (190 woorden) van de samenvatting

Tel het exakte aantal woorden. Voor de eerste overschrijding met 19 woorden dienen geen scorepunten te worden afgetrokken. Voor elke volgende overschrijding dienen per 5 woorden steeds 2 scorepunten te worden afgetrokken tot een maximum van 22 scorepunten. De toepassing van de aftrekregeling kan nooit leiden tot een negatieve score bij deze samenvattingsopgave. De minimumscore voor de opdracht is 0.

Schematisch:

T/m 209 wrd	0 pnt aftrek	235 - 239 wrd	12 pnt aftrek
210 - 214 wrd	2 pnt aftrek	240 - 244 wrd	14 pnt aftrek
215 - 219 wrd	4 pnt aftrek	245 - 249 wrd	16 pnt aftrek
220 - 224 wrd	6 pnt aftrek	250 - 254 wrd	18 pnt aftrek
225 - 229 wrd	8 pnt aftrek	255 - 259 wrd	20 pnt aftrek
230 - 234 wrd	10 pnt aftrek	Vanaf 260 wrd	22 pnt aftrek

Voorbeeld samenvatting (171 wrd)

Het valt niet mee een geschikte nieuwe levenspartner te vinden als je boven de 30 bent.

Dat komt doordat je in het dagelijks leven maar een handvol kandidaten tegenkomt, in de loop der jaren veel dingen zijn 'vastgeroest' in je leven en je allerlei eisen hebt.

Maar nu kun je gelukkig online daten.

Door het gebruik van datingapps/smartphones zijn er meer mogelijkheden. Je gebruikt online scannend wel andere criteria en de contacten zijn vaak wel oppervlakkiger en vluchtiger.

De beste aanpak voor het nieuwe daten is, volgens experts, een meersporenbeleid of juist een gespecialiseerde datingservice gebruiken, niet meteen verliefd worden, en af en toe een datingpauze nemen.

Experts waarschuwen wel voor datingfraude/liefdesoplichting. De oplichters doen zich anders voor dan ze zijn en proberen hun online date geld afhandig te maken. Dat ze op deze manier gebruikt zijn, is voor veel slachtoffers een traumatische ervaring.

Maar we willen niet weten dat de liefde geen makkie is. Dus trekken we elke keer weer vol goede moed ten strijde op het slagveld der liefde.